

Jaša Lorenčič

»Kjer je boršt, tam je kri«

TRIGRAD | 2022

Slovenci smo vselej obdani z gozdom. Povsod, kamor seže pogled – gozd. Le Švedska, Finska in Estonija so bolj gozdnate evropske dežele.

Kar se (nam) pozna. Doslej najbolj gledan slovenski film? Je (iz)povedano že v naslovu: **Pr' Hostar** (2016, Luka Marčetič). Drugi najbolj gledan film? **Gremo mi po svoje** (2010, Miha Hočevnar), ki se prav tako mladostniško »utabori« ob gozdovih. Po hostah je pohajkoval arhetipski (pra)junak Kekec, najbolj gledana slovenska grozljivka **Idila** (2015, Tomaž Gorkič) se je »zgrozila« v skrivnostih »lesa«, svojevrsten čas in prostor je navsezadnje našel tudi intimno poetični film **Zgodbe iz kostanjevih gozdov** (2019, Gregor Božič). Saj ni čudno, ko pa ima slovenščina toliko izrazov za gozd. Gaj, gmajna, hosta, les, log, šuma, boršt.

Da, boršt.

Kdor je (bo) gledal televizijsko nadaljevanko **Trigrad** (2022, Sonja Prosenc) na Televiziji Slovenija, bo boršt stežka pozabil. Predvsem tisti, ki so se prebili do zadnjega, osmega dela. In v borštu sklenili enega najdaljših (ca. 500 minut!) slovenskih filmov. Ker **Trigrad** je pravzaprav film, ki nikakor ni želel biti serija, potem pa je to na koncu postal, zato je z liki vred zataval v mi(s)tični gozd.

Kar je za serijo, ki se ji upira žanrska opredeljenost do točke, da izbiro prevale na gledalca, usodno. In to navkljub čutnemu stiku s pogansko nrajvo in sodobno ekološko ozaveščenostjo. Kajti ustvarjalci z režiserko Sonjo Prosenc na čelu se želijo po osmih urah vsaj izvleči, če ne celo zmagovalno – in to na račun gledalca in njegovega (po)trpljenja – soočiti z borštom, ki na koncu namesto njih razreši mučno vprašanje: bo iz dreves serija le »spoznala« gozd ali bo iz gozda »videla« drevesa?

Trigrad (obstaja sicer istoimenski kraj v Bolgariji) je fiktivni kraj globoko v Julijskih Alpah. Ker je kraj torej neotipljiv in nedefiniran, ga morajo definirati liki. Toda vsi, kar je po komentarjih sodeč znova odvrčalo gledalce, v tako odmaknjeni vasi govorijo bolj ali manj v ljubljanski izreki, kar sicer ni tako izstopajoče moteče, kot je bilo v **Primerih inšpektorja Vrenka** (2021–), ki so postavljeni v Maribor; vsekakor pa taka odločitev eliminira prostor na račun »vsesplošnosti«.

Že izhodiščno je torej hiba prav nedefiniranost. **Trigrad** bi lahko bil privlačna izjema, tako pa je zgolj in samo ime, ki ne postane metafora ali simbol. Na kratko, **Trigrad** ni unovčil okolja, temveč ga je simbolno (pre)izkoristil.

Režiserka se je glede na izjave zavedala, da gre v osnovi za dramo, ampak so si v ekipi, kakor je dejala za MMC, rekli, da »če bi kdo iskal prvine žanra ali poskušal žanrsko opredeliti serijo, naj bodo to tisti, ki jo bodo gledali«. S takim pristopom ni nič narobe, a režiserka s tem filmski poetiki navzlic odločitev strahopetno prelaga na in v gledalca.

Če je **Trigrad** drama, kar v osnovi seveda (tudi) je, potem je neizživeta drama, saj se je likom vse zgodilo v preteklosti do točke, da bi si zavoljo njihovih spominov celo raje pogledali »prequel« oziroma predzgodbo. Če pa je **Trigrad** detektivka ali kriminalka, kar ne nazadnje tudi je, saj imamo vsaj dva umora, iz preteklosti se jih navrže še kar nekaj (»ni prvič, da bi puška pela«), ljudje se pretepajo, merijo s puškami, želijo rezati

z motorko ali obešati z viličarjem, slej ko prej pa pride o dogajanju vohljat še policija, potem je absolutno predolga, premalo napeta in enostavno nima tako močnih likov, da bi se primerjala s čimerkoli. Naj gre za **Pravega detektiva** (True Detective, 2014–2019), **Twin Peaks** (2017, David Lynch) ali katerokoli novo skrivnostno dramo.

Ne gre za »predalčkanje« ali nehvaležno primerjavo z n-krat dražjo produkcijo. Ne. To je v tem primeru le izgovor. Gledalec se nič kriv, nič dolžen znajde diapazon-sko razpet med psihopatološkimi uvidi na eni in skoraj komično akcijskimi prizori z motorko na drugi strani (»Če noče podpisat, bomo pa sami. Saj rabimo samo roko«). **Trigrad** ni art projekt, temveč nekaj, kar je, hote ali ne, vedelo, kdaj in kje in za koga bo na sporedu. Nihče ne terja, da se ustvarjalci prilagajajo čemurkoli. Ne. Toda v tem primeru gre za nekaj povsem drugega: **Trigrad** je poetiko dal na račun (nujnega) obrtniškega formata. In ravno zato je toliko bolj pod drobnogledom.

Osnova **Trigrada** je prihod Črta (Marko Mandić) v vas, kjer je zelo kratek čas odrasčal in jo zapustil še rosno mlad pred 35 leti. Po očetovi smrti je podedoval del gozda, ki naj bi ga zgolj v enem popoldnevu prodal. Njegova vrnitev v pristno, a hkrati zaplankano vas je okorna in mlahava. Sam si je sicer želel večino Trigrada pozabiti, ampak Trigrad je pač tip kraja, kjer ljudje ne pozabljajo, čeprav je prav v takih krajih spomin šepav in nevaren. Zlasti ko vedo, kakšno posestvo ima Črt. In še posebej, če je okrog posestva toliko skrivnosti in hkrati potencialov.

Da serija ni zgolj film, temveč dejansko tudi serija, poskrbi (vsaj) Gaber Trseglav kot župan Milan. Prav njegov lik ima daleč največ (neizkoriščenega) potenciala, že zaradi odnosa z ljubico Heleno (Mirjam Korbar) in še bolj zavoljo hčerke Mete (Suzana Krevh). Njegovo resda delno klišejsko in tudi črno-belo gledanje na gozd zgolj preko (lastnega) dobička ohranja vsaj osnovno ogrožje in (pra)trk zgodbe. Deluje kot antijunak, svojevrstni Bedanec nove dobe v kraju, ki vendarle premore tudi »kosobrinasto« Jasno (Katarina Stegnar), gozdarko in naravovarstvenico, kar potencialno izkazuje »slovenskost«: napišeš knjigo, splezaš na najvišji vrh in posadiš – lipo. Ampak že gole obrise osnovne zgodbe porušita uvodna dela, ko Črtu načrte prekrži nekaj tako banalnega, kot je domala usodno nočno popivanje v lokalni krčmi, kjer ga vsi bolje poznajo – gotovo pa bolje, kot pozna on sebe. Kajti Črt, tako vsaj ugibamo, ki je ostal brez mame (ta je čudno izginila), odrasčal pa v rejništvu, se zaziblje nekje med resničnostjo in domišljijo v deželi napojev in strupov, nizajo se nepojasnjeni dogodki, on pa izgine in se znajde v naravi – sam. In gol.

Prav sunkoviti prebliski, ki pa niso zaključki, ne, niti blizu »cliffhangerjev«, seriji škodijo. Od tu naprej je **Trigrad** iskalna akcija, kjer pa tisti, ki iščejo, začenjajo izgubljati še sebe, ko mi(s)tičnost narave trči ob vsakodnevne navade. Tako pride do »boja« med naravo in posameznimi individualnimi usodami. Kar je v slabo izpeljanem boju med »kapitalom in naravo« vnaprej izgubljena bitka, saj že pregovorno narava vselej zmaga.

Trigrad je z vidika igre zato bolj psihološka analiza kot zgodba: pojdi v boršt in povem ti, kdo si. Ampak koncept »manj je več« scenarija je (pre)tvegan in za (naj) širše gledalstvo (pre)težek. In to kljub metodni igri Mandića, remek dela Stegnarjeve in skritega dragulja Suzane Krevh.

FOTO RTV SLOVENIJA, SEVER & SEVER

Sonja Prosenc je povedala, da je bil **Trigrad** tudi za Nino Zupančič in Gregorja Fona, ki sta prispevala idejo in zasnovo serije, pri pisanju pa se jima je nato pridružila še sama, odklon od običajnih form v našem prostoru. Toda odklon od katerih form? Saj je Fon, denimo, podpisan pod **Ekipo Bled** (2019–), **Nova dvajseta** (2013–2016) in **Primere inšpektorja Vrenka**. Tako je **Trigrad**, če že, najprej interni odklon, vzpostavljanje (avto)alternativnosti znotraj lastnega pisanja. In četudi je **Trigrad** resda precej manj tekstovno zgoščen od prej naštetih serij, ne predstavlja dramatičnega, večjega, stilsko prepoznavne(jše)ga odklona. Če že, je igra tista, ki mora na račun scenarija predstavljati odklon.

Izjava Mandića, da je **Trigrad** »na neki način zelo slovenski, kaže nas z našo temno platjo vred«, zagotovo drži. Toda **Trigrad** je na tem mestu presojan kot TV-serija. Tu in zdaj. Lahko bi dolgo in nujno hvalili krasno fotografijo Mitje Lična, ki je enigmatično iz boršta ustvaril glavni lik, ali glasbo dvojca Silence, ki je svoj že tako prepoznaven mistični slog na(d)gradil ter glasno stopnjeval tam, kjer je scenarij umolknil.

Ampak **Trigrad** je serija, ki je bila film in je šele na koncu ugotovila, da bi lahko bila serija. Kar je lahko celo izzivalno in kreativno, legitimno in nujno vprašanje pa je: na račun koga? Kajti to je bila res velika priložnost za razvoj formata nadaljevank. In opore na pogansko/starodavno/staroslovensko izročilo. **Trigrad** pa je šel v gozd zato, da bi našel nekaj, česar že sprva ni imel. Zgodbe.